

## شناسایی عوامل درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح اقدام پژوهی چالشی جدید در حوزه آموزش و پرورش

حبیب‌الله نجفی هزارجریبی<sup>۱</sup>

محمد قلی‌زاده<sup>۲</sup>

### چکیده

این مقاله به بررسی عوامل بازدارنده درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده می‌پردازد. طرح معلم پژوهنده و اقدام پژوهی نوآوری جدیدی در نظام آموزش و پرورش کشور است. اقدام پژوهی روشی جدید برای بهبود عملی، نوآوری، تغییر و توسعه اقدام‌های آموزشی و اجتماعی است. در این پژوهش ۳۸۴ نفر از معلمان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده و به پرسشنامه تحقیق پاسخ دادند. نتایج بیانگر آن است که کمبود آگاهی و اطلاعات معلمان یکی از مهمترین عوامل بازدارنده مشارکت آنان در طرح اقدام پژوهی است. همچنین کمبود امکانات و دیگر منابع علمی پژوهشی، نگرش و عمل مدیران، کمبود وقت، کمبود توجه یکسان به دوره‌های تحصیلی، عدم توجه به جنسیت و رجحان تصمیم‌های بدون اتکا بر تحقیق از موانع دیگر درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح اقدام پژوهی می‌باشد.

### کلید واژه‌ها

عوامل درون سازمانی، مشارکت معلمان، معلم پژوهنده، اقدام پژوهی، آگاهی

معلمان.

<sup>۱</sup> استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر

<sup>۲</sup> کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

## مقدمه

تحقیق علمی، فرایند جستجوی منظم برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین است. (دیویی ۱۳۱۹) پژوهش و کنجکاوی از تمایلات طبیعی بشر است و روش‌های تحقیق در حقیقت ابزارهای دستیابی به حقیقت هستند. اقدام پژوهی<sup>۱</sup> در زمره روش‌های تحقیقی توصیفی است که به واسطه آن معلمان پیوسته به ارزیابی عملکرد خود پرداخته و برای اطلاع دیگران گزارش می‌کنند و همچنین مسایل جاری و واقعی کلاس خود را شناسایی و برای حل آن تلاش می‌نمایند و آموزش را با پرورش در هم می‌آمیزند. (دانی<sup>۲</sup>، ویلبور<sup>۳</sup>، تالاشک<sup>۴</sup>، بونو<sup>۵</sup>، وبائز و بوید<sup>۶</sup>، ۲۰۰۴)

اقدام پژوهشی با به چالش کشیده شدن سلسله بلامنازع پژوهش‌های ملهم از دیدگاه فلسفی اثبات‌گرایی و رواج و رونق دیدگاه فلسفی و انتقادی در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ تحولی در رویکرد به پژوهش ایجاد کرده است. در این میان بحث‌های زیادی درباره روش شناسی پژوهش‌های تربیتی در گرفت.

اقدام پژوهی شکل جامع از جستجوی علمی است که از طریق مشارکت در موقعیت‌های آموزشی به منظور بهبود، سودمندی، معقول بودن و صحت و درستی اعمال تربیتی انجام می‌شود (پویا<sup>۲۸۲</sup>) هدف اقدام پژوهی در آموزش و پرورش کمک به معلم و سایر کارکنان آموزشی مدرسه در برقراری ارتباط بین دیدگاه‌هایشان از آموزش و پرورش با اعمالی است که روزانه در ارتباط با دانش‌آموزان انجام می‌دهند. به عبارت دیگر اقدام پژوهی در واقع نمود تفکر معلم به مثابه یک پژوهشگر است که او با مشارکت در آن می‌تواند به بهبود فهم خود از

<sup>1</sup>. Action research

<sup>2</sup>. Dancy

<sup>3</sup>. Wilber

<sup>4</sup>. Talashek

<sup>5</sup>. Bonner

<sup>6</sup>. barnes\_Boyd

آموزش، حل مشکلات درسی، بهبود اعمال تربیتی و اثر بخشی بیشتر در کلاس دست یابد. (حسن‌زاده ۱۳۸۲) معلم با ذهنیت پژوهش‌گرا نه و با برخورداری از هنجار آزمایشگری، با موقعیت‌های عینی که با آن‌ها سر و کار دارد، به عنوان یک مسأله و موضوع تحقیق برخورد کرده این باور را در خود ایجاد نماید که می‌تواند برای حل مشکل یا ارتقاء بخشیدن به کیفیت کار خود راه‌حلی پیدا کند. (مهرمحمدی، ۱۳۷۷)

برنامه معلم پژوهنده از جمله دستاوردهای مهم حرکت نوپایی بوده است که همواره از سوی مدیران، معلمان و سیاست‌گذاران تعلیم تربیت مورد توجه و حمایت قرار گرفته است. اثربخشی آموزشی و ارتقای کیفیت تعلیم و تربیت به توانمندسازی معلمان و مجهز نمودن آن‌ها به بینش علمی و انجام پژوهش بستگی دارد. معلمان باید اندیشه تولید نمایند و از اندیشه‌ها در جهت بهبود وضع کلاس و سایر بخش‌ها استفاده‌های لازم به عمل آورند. (شریعت‌زاده، ۱۳۸۲)

موضوع معلم پژوهنده برای بهسازی و ایجاد تحول در وضعیت فعلی آموزشی در کلاس‌های درس مدارس ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است تا معلمان شخصاً به پژوهش بپردازند و نتایج آن را خود و همکارانشان در حین کار و عمل در کلاس درس و مدارس ملاحظه نمایند. (جیمز.ان. جانسون، ۱۳۷۳)

برنامه معلم پژوهنده چند سالی است در وزارت آموزش و پرورش به ویژه پژوهشکده تعلیم و تربیت و شوراهای تحقیقات آموزش و پرورش استان‌ها (۱۳۶۹) مورد توجه قرار گرفت و علی‌رغم وجود کاستی‌ها و مشکلات در برنامه معلم پژوهنده رویکرد معلمان نسبت به برنامه معلم پژوهنده مثبت بوده است و میزان مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده فرایند افزایشی به خود دارد. در پژوهش فوق به شناسایی عوامل درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح اقدام پژوهی (چالشی جدید در حوزه آموزش و پرورش) مورد بررسی قرار می‌گیرد و به دنبال پاسخ‌گویی به سوال‌های زیر است:

آیا کمبود آگاهی معلمان پیرامون طرح معلم پژوهنده مانع شرکت آنان در

طرح معلم پژوهنده است؟

آیا کمبود امکانات و منابع پژوهشی مانع شرکت معلمان در طرح معلم

پژوهنده است؟

آیا نگرش و عمل مدیران مانع شرکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

آیا جنسیت (زن و مرد) مانع شرکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

آیا ویژگی‌های معلمان در هر یک از دوره‌های تحصیلی مانع شرکت معلمان

در طرح معلم پژوهنده است؟

آیا کمبود وقت برای حضور معلمان در کلاس مانع شرکت معلمان در طرح

معلم پژوهنده است؟

## روش

این تحقیق از نظر هدف کاربردی، از لحاظ موضوع ارزشیابی و از نظر روش توصیفی است. قصد بر این است که عوامل بازدارنده درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده مورد بررسی قرار گیرد و هدف این دسته از پژوهش‌های آموزشی، توصیف شرایط یا پدیده‌های مربوط به نظام آموزشی می‌باشد.

جامعه آماری تحقیق از کلیه معلمان پژوهنده آموزش و پرورش شهرستان بابل تشکیل شده است که از بین این جامعه آماری تعداد ۳۸۴ نفر بر اساس جدول تعیین حجم نمونه از روی حجم جامعه کرسجی و مورگان بعنوان نمونه آماری انتخاب شده‌اند از این تعداد ۲۱۴ نفر معلمان مرد پژوهنده و ۱۷۰ نفر معلمان زن پژوهنده تشکیل شده است.

در تحقیق حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. برای

جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردیده است. پرسشنامه

## پژوهشنامه تربیتی

فوق از ۲۸ سوال تشکیل شده است که بر اساس مقیاس چهار درجه ای (خیلی زیاد= ۴، زیاد = ۳، کم = ۲، خیلی کم = ۱) ساخته شده است. پرسشنامه بر اساس سوال های تحقیق و به منظور پاسخ دادن به سوالات ۶ گانه تدوین شده است. روایی محتوای<sup>۱</sup> پرسشنامه با تأیید متخصصان و کارشناسان قرار گرفت و اعتبار<sup>۲</sup> آن با اجرای آزمایشی روی ۳۵ نفر با استفاده از روش آلفای کرونباخ<sup>۳</sup> ۰/۹۳ به دست آمده است. لذا پایایی ابزار مورد تأیید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (جدول، محاسبه درصدها، رسم نمودار، محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندن و T تک متغیری) استفاده گردیده است.

## یافته‌ها

نمایش توزیع فراوانی و درصدی مربوط به پاسخ آزمودنی‌ها به سوالات اصلی تحقیقی

جدول شماره ۱: پاسخ آزمودنی‌ها به سوالات ویژه

جمع	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	فراوانی	
۱۵۶۰	۲۰	۱۵۸	۶۵۲	۷۳۰		کمبود آگاهی معلمان
۱۰۰	۱/۳	۱۰/۱	۴۱/۸	۴۶/۸	درصد	
۱۱۷۰	۴۱	۱۷۳	۵۸۴	۳۷۲	فراوانی	کمبود منابع علمی - پژوهشی
۱۰۰	۳/۵	۱۴/۸	۴۹/۹	۳۱/۸	درصد	
۳۵۱۰	۲۱۴	۸/۳	۱۲۹۳	۱۱۹۰	فراوانی	نگرش و عمل مدیران
۱۰۰	۶/۱	۲۳/۲	۳۶/۸	۳۶/۸	درصد	
۱۵۶۰	۷۸	۳۸۲	۵۳۸	۵۲۶	فراوانی	کمبود وقت برای معلم در کلاس
۱۰۰	۵	۲۴/۵	۳۴/۵	۳۶	درصد	
۱۵۶۰	۶۷	۱۳۰	۴۴۶	۹۱۷	فراوانی	کم توجهی به ویژگی معلمان
۱۰۰	۴/۳	۸/۳	۲۸/۶	۵۸/۸	درصد	در دوره های تحصیلی
۱۱۷۰	۷۱	۳۶	۲۲۴	۶۹۹	فراوانی	عدم توجه به جنسیت
۱۰۰	۶/۱	۱۵/۱	۱۹/۱۱	۵۹/۷	درصد	

جدول شماره ۲: فاصله بمت استنباطی از آزمون T مقایسه میانگین

نگرش ها با میانگین طبقات برای ۶ سوال ویژه

شاخص ها سوالات	میانگین طبقات	میانگین نگرش	انحراف استاندارد	حجم نمونه	خطای استاندارد میانگین	درجه آزادی	سطح احتمال محاسبه شده	T بحرانی	ضریب پراکندگی
کمبود آگاهی معلمان	۲/۵	۳/۳۴۱	۰/۴۹۹	۳۹۰	۰/۰۲۵	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۱۴/۹
کمبود منابع علمی - پژوهشی	۲/۵	۳/۱	۰/۵۹۵	۳۹۰	۰/۳۰۱۱	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۱۹/۲
نگرش و عمل مدیران	۲/۵	۲/۹۹	۰/۵۵	۳۹۰	۰/۰۲۸	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۱۸/۵۲
کمبود وقت برای معلم	۲/۵	۳/۰۱	۰/۵۸۴	۳۹۰	۰/۰۲۹	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۱/۹۴
کم توجهی به ویژگیهای معلمان	۲/۵	۳/۴۱	۰/۴۷۸	۳۹۰	۰/۰۲۴	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۱۴/۰۱
عدم توجه به جنسیت	۲/۵	۳/۳۲	۰/۸۰۲	۳۹۰	۰/۰۴۰۶	۳۸۹	p<۰/۰۵	۱/۹۶	۲۴/۱

۱. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره یک (این سوال ویژه شامل ۴ سوال در

پرسشنامه می شود.)

آیا کمبود آگاهی معلمان از طرح معلم پژوهنده مانع مشارکت آنان در طرح

معلم پژوهنده است؟

همان طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می شود چون T محاسبه شده

(۳۳/۲۳) در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از T بحرانی (۱/۹۶) شده است لذا

شناسایی عوامل درون سازمانی مشارکت. ..

تفاوت نگرش با میانگین طبقات از لحاظ آماری معنادار است. لذا سوال شماره ۱ کمبود آگاهی معلمان پیرامون طرح معلم پژوهنده مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده است مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض صفر رد می‌شود.

۲. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره ۲ (این سوال ویژه شامل ۳ سوال در

پرسشنامه می‌شود).

آیا کمبود منابع علمی - پژوهشی مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود چون  $T$  محاسبه شده (۱۹/۹۲) در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از  $T$  بحرانی (۱/۹۶) شده است، لذا تفاوت میانگین نگرش با میانگین طبقات از لحاظ آماری معنادار است. لذا سوال شماره ۲ کمبود منابع علمی - پژوهشی مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض صفر رد می‌شود.

۳. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره ۳ (این سوال شامل ۸ سوال در

پرسشنامه می‌شود).

آیا نگرش و عمل مدیران مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌گردد چون  $T$  محاسبه شده (۱۷/۴۲) در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از  $T$  بحرانی (۱/۹۶) شده است لذا تفاوت میانگین نگرش با میانگین طبقات از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین سوال شماره ۳ نگرش و عمل مدیران مانع شرکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض صفر رد می‌گردد.

۴. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره ۴ (این سوال ویژه شامل ۴ سوال در

پرسشنامه می‌شود).



آیا کمبود وقت برای معلم در کلاس درس مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

همان طوری که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود چون  $T$  محاسبه شده  $(17/4)$  در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از  $T$  بحرانی  $(1/96)$  شده است لذا تفاوت میانگین نگرش با میانگین طبقات از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین کمبود وقت برای معلم در کلاس درس مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض صفر رد می‌شود.

۵. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره ۵ (این سوال ویژه شامل ۴ سوال در پرسشنامه می‌شود).

آیا کم توجهی به ویژگی معلمان هر یک از دوره‌های تحصیلی مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

همان طوری که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود و چون  $T$  محاسبه شده  $(37/9)$  در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از  $T$  بحرانی  $(1/96)$  شده است می‌توان گفت تفاوت میانگین نگرش طبقات از لحاظ آماری معنادار است. لهذا کم توجهی به ویژگی معلمان هر یک از دوره‌های تحصیلی مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده می‌شود مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض صفر رد می‌شود.

۶. تحلیل نتایج سوال ویژه شماره ۶ (این سوال ویژه شامل ۴ سوال در پرسشنامه می‌شود).

آیا عدم توجه به جنسیت (مرد و زن) معلمان هر یک از دوره‌های تحصیلی مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است؟

با ملاحظه به داده‌های جدول شماره ۲ چون  $T$  محاسبه شده  $(20/31)$  در سطح احتمال ۹۵ درصد بزرگتر از  $T$  بحرانی  $(1/96)$  شده است لذا می‌توان گفت تفاوت میانگین نگرش با میانگین طبقات از لحاظ آماری معنادار است. لهذا عدم

توجه به جنسیت معلمان در هریک از دوره‌های تحصیلی مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده می‌شود مورد تأیید قرارگرفت و فرض صفر رد می‌شود.

### بحث و نتیجه گیری

نتیجه سوال ویژه اول بیانگر، کمبود آگاهی معلمان از طرح معلم پژوهنده مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده است. نتایج و بررسی‌ها و تحقیقات سایر محققان مانند استیگر و هیبرت (۱۳۸۳)، مرندي (۱۳۵۷)، عطائی (۱۳۸۵)، حسن زاده (۱۳۸۵) نیز نشان دادند که میزان آگاهی از پژوهش و فرآیند تحقیق می‌تواند در مشارکت افراد در فرایند تحقیق تأثیر داشته باشد.

نتیجه سوال دوم نشان داد، کمبود منابع علمی - پژوهشی مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است. نتایج تحقیقات انجام شده توسط کاترین اسنو (۲۰۰۲)، پژوهش‌های مضطرزاده (۱۳۷۵)، و امینیایی (۱۳۷۵) نیز حاکی از اهمیت وجود امکانات و منابع علمی و شرایط لازم در انجام پژوهش‌هاست و امکانات و منابع با میزان تحقیقات انجام شده ارتباط دارد.

نتیجه سوال سوم بیانگر آن است که نگرش و عمل مدیران مانع مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده است و نتایج تحقیقات انجام شده توسط جفری گلانر (۱۹۹۹)، حسن زاده (۱۳۸۲) نیز به اهمیت نگرش مثبت در طراحی، اجرا و کاربست نتایج تحقیقات اشاره دارند.

برآیند سوال چهارم نشان می‌دهد که کمبود وقت برای معلمان در کلاس درس مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده شده است و نتایج تحقیقات و بررسی‌های به عمل آمده توسط محققان دیگر، بیژن ظهوری، زنگنه و زهرا گویا (۱۳۷۶)، مهرمحمدی (۱۳۷۹)، کاترین اسنو (۲۰۰۲) موید این نکته است که عامل زمان و وقت در اجرای پژوهش تأثیر و نقش بسزائی دارد.

برآیند بررسی‌های به عمل آمده از سوال شماره پنج نشان می‌دهد که کم توجهی به ویژگی‌های هر یک از معلمان در دوره‌های مختلف تحصیلی مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده است و نتایج تحقیقات و بررسی‌های به عمل آمده توسط محققان دیگر استیگور هیبرت (۱۳۸۳)، جفری گلاندر (۱۹۹۹) نیز حاکی از آن است که میزان کم توجهی به ویژگی‌های هر یک از معلمان در دوره‌های مختلف تحصیلی می‌تواند بعنوان مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده گردد.

نتیجه سوال ویژه شماره شش بیانگر آن است که عدم توجه به جنسیت معلمان هر یک از دوره‌های تحصیلی مانع مشارکت آنان در طرح معلم پژوهنده است، تحقیقات و بررسی‌های به عمل آمده توسط محققان دیگر از جمله استیگر و هیبرت (۱۳۸۳) نتایج این تحقیق را تأیید می‌کند بیانگر آن است که توجه به جنسیت معلمان در دوره‌های تحصیلی در گرایش معلمان به مشارکت در طرح معلم پژوهنده از اهمیت بالایی برخوردار است.

## پیشنهادات

از آنجایی که با سوالات این پژوهش به شناسایی موانع درون سازمانی مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده پرداخته شده است لذا پیشنهاد می‌شود:

برای بالا بردن مشارکت معلمان در طرح معلم پژوهنده از است اطلاعات و امکانات کافی از قبیل بروشور، مجلات، کلاس‌های ضمن خدمت، دوره‌های آموزشی، خبرنامه ویژه معلمان، جزوات علمی و کتاب‌های تألیفی ویژه اقدام پژوهی استفاده گردد.

برنامه‌های لازم برای تغییر نگرش از طریق بالا بردن اعتقاد معلمان به اثرات طرح معلم پژوهنده در فعالیت‌های آموزشی، تربیتی، تشویق و ترغیب آنان به امر اقدام پژوهی و قرار دادن منابع و امکانات جهت سهولت بخشیدن فعالیت‌های اقدام پژوهی و ارج نهادن به تمامی کسانی که در طرح معلم پژوهنده اقبال نشان دادند، صورت پذیرد.

از آنجایی که یکی از موانع مربوط به کمبود وقت معلمان بود شایسته است با تقلیل ساعات تدریس موظف و ایجاد ساعات مطالعه در مدرسه گشایشی در وقت معلمان به وجود آید تا آنان با آسودگی خاطر به تحقیق بپردازند.

در جهت تقویت میزان مشارکت معلمان در برنامه معلم پژوهنده به توانایی و کفایت معلمان توجه شود نه جنسیت آنان تا زمینه حضور تمامی معلمان در طرح معلم پژوهنده فراهم گردد.

تحقیق فوق در سطح وسیع‌تر در استان‌های مختلف اجرا تا زمینه تحقیق تطبیق دیگری فراهم گردد و به افزایش دانش بشری کمک گردد.

کتابنامه

- استیگر، جیمز و هیبرت جیمز؛ (۱۳۸۳)، شکاف آموزشی، ترجمه دکتر محمد رضا سرکارانی و علی رضا مقدم، انتشارات مدرسه.
- امام جمعه، سید محمد رضا و سعیدی رضوانی، محمود، (۱۳۸۲): پژوهش حین عمل رویکردی نو در آموزش ضمن خدمت، فصلنامه تعلیم و تربیت ۸۱، شماره ۱.
- امینایی، م، (۱۳۷۵) بررسی علل عدم گرایش هیأت علمی دانشگاه به تحقیق، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه تربیت معلم.
- بازرگان، عباس، (۱۳۷۲): اقدام پژوهی و کاربرد آن در تعلیم و تربیت، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۳ و ۴.
- جان، دیویی، (۱۳۱۹): منطق تئوری تحقیق، ترجمه دکتر علی شریعتمداری، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- جیمز. ان.جانسون، (۱۳۷۳): روش هایی برای به کار بستن یافته های پژوهشی، ترجمه دکتر محمود مهر محمدی، شورای تحقیقات وزارت آموزش و پرورش، نشریه شماره ۱۴.
- حسن زاده، رمضان، (۱۳۸۲): روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات
- ساکي، رضا، (۱۳۸۳): اقدام پژوهی راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس، پژوهشکده تعلیم و تربیت
- شریعت زاده، م، (۱۳۸۲): معلم پژوهنده رویکردی به توسعه و به سازی منابع انسانی آموزش و پرورش، پژوهشنامه آموزشی شماره ۱۳، آذر ماه.
- ظهوری زنگنه و زهرا گویا، (۱۳۷۶): اقدام پژوهی و کاربرد آن در ارتقای کیفیت آموزش عالی، مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبایی.

- قاسمی، پویا، (۱۳۸۲): راهنمای معلمان پژوهنده، تهران، لوح زرین.
- گویا، زهرا، (۱۳۷۷): تحقیق عمل آموزشی و اهمیت نقش معلم به عنوان محقق پژوهش در آموزش، مجموعه مقاله ها، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- گویا، زهرا، (۱۳۸۳): تحقیق عمل و کاربرد آن در آموزش اقدام پژوهی راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- مجموعه سخنرانی های ارائه شده در اولین گردهمایی شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان های کشور، دبیرخانه شورای تحقیقات، ۱۳۷۰.
- مجموعه سخنرانی های ارائه شده در سومین گردهمایی سراسری اعضای شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان های کشور، دبیرخانه شورای تحقیقات، ۱۳۷۲.
- مردی، ع، (۱۳۷۵): سلامت در جمهوری اسلامی ایران، تهران، یونیسف.
- مضطرزاده، ف. ا. (۱۳۷۵): وضعیت مراکز تحقیق در کشور، ناشر فرهنگستان علوم، شماره ۱۰ و ۱۱.
- مهرمحمدی، محمود، (۱۳۷۹): جستارهایی در پژوهش در قلمرو آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- مهرمحمدی، محمود، (۱۳۷۱): تحقیقات آموزشی و مهارت های حرفه ای معلمان، پژوهشنامه آموزشی، شماره ۷.
- Condiffe, ellene, Shulman Lee, (1999) Issues in Education Research, Jossey Bass Inc.
- Dancy, BL, Wilbur J., Talashek M, & Bonner G, Barnes\_ Boyd C. (2004). Community\_ based research: barriers to recruitment of African Americans. Nurs Outlook. Sep\_ Oct: 52(5):234\_40.
- De land sherto' G History of Educational Research in International Encyclopedia of Education, Vol.3. 1986 PP. 1588 \_ 1596.
- Debeauvais, M. National Educational Research policies: A World Survey, UNESCO, Paris 1990/PP11.
- Gay, L.R: (1991) Educational Research, Macmilan.

- 
- 
- GaY.R.L, (1990) Educational Research, MacMillan INTERNATIONAL EDITONS,
  - Mitra S.K. Educational Research (1992) A Perspective National Institute for Educational Research of Japan PP.
  - NIER (National Institute of Educational Research Tokyo/1992) Educational Research and Training in Asia and the pacific \_ Report of a Unesco \_NIER Regional Seminar. PP 180.
  - Reason, Petey: Choice and quality in action Research Practice, www. Snow Cathrine, [http:// www.gse.harvard.edu/](http://www.gse.harvard.edu/).